

FÜGGETLEN LAPOK

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-terez, 18. sz. a.) intézendők. Bérmentetlen levelek el nem fogadottnak.

Előfizetési ár:

egész évre 20 frt., félévre 10 frt., negyedévre 5 frt.
Feltatási díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., helyegdíj mindenbevitelért 30 kr.
A „nyilt-tér“-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden nap.

Rendkívüli előfizetés

„FÜGGETLEN LAPOK“

következő folyamára.

Február—martius 2 óra . . . 3 ft. 40 kr.
Február—aprilis 1/4 évre . . . 5 „ — „
Február—június 5 óra . . . 8 „ 40 „

A „Függ. Lapok“ kiadó-hivatala.

EGYHÁZI ÜGYEK.

Pest, febr. 25.

„Az egyházba a népképviselői formát akarjuk átültetni“ zengi panasztól tovább tt ur.

Ezen eszme öt annyira megzavarja, hogy logikája az érvelésnél teljesen felmondja a szolgálatot, minek következtében a lapsus kimaradhatlan lett.

„Hát a néptől származik az egyházi hatalom?“

A néptől veszik küldetésüket az egyház papjai, püspökei? Kérdi nagy pathosszal tt ur, s fellobbant haragjában azt írja, hogyha nekünk az egyház alkotmánya nem tetszik, „pöröljünk az egyház isteni alapítójával“, hogy egyháznak szervezésénél „miért nem kért tanácsot a Független Lapoktól.“

Ily demonstratio abcés gyermekekre hatással lehet, de a gondolkodó szellemeket szánandó mosolyra bírja.

Tehát ha a választóktól származik az egyházi hatalom! Mert tt ur teljesen ezen jámbor hitben él.

Sohasem jutott ugyan eszünkbe az egyházi állomások betöltésénél egyenes népválasztást indítványozni. A püspök választásánál, mi a kath. status hármass elöterjesztését, a lelkészek kinevezésénél pedig az illető egyházi végtanács bizalmának és vágyainak tekintetbe vételét ajánlottuk. Téves állítás ez, ellenkező az egyház kánonaival, hagyományaiival? Itélje akkor tt ur el a kereszténység első századait.

De ugy vélekedik tt ur, hogy a népválasztás elméletének vitatása által szükségkép következik, hogy az egyházi hatalom és küldetés is a néptől vagy is a választóktól fogna származni. Tehát a választóktól? S ezen választók szerencsétlenségére a nép lenne, pedig tt ur ugy látszik a népet részben sem ismeri el, mint entia per se existentiát, az egyházi állások betöltési jogigényében. Ezen egyházi jogigény tehát csupán és egyedül az eddigi tényezők kezében lesz legitim, jogos, az egyház isteni szervezetének megfelelő!

Megvalljuk, nem ismerünk kanonistát, sem historikust, ki az egyházi állások be-

töltésénél egyedül szent és isteni tényezőül a kormányokat vallaná, valamint nem olvastunk soha dogmatikust, ki az egyházi hatalom és küldetés forrását a választó vagy kinevező közegebe letéteményezettnek állítaná!

Ha tt ur nézete állana, ugy az egyház első századaiban működött és apostoloskodott püspökök és papok nem bírtak egyházi hatalommal, sem küldetéssel. Tevékenységük fictió volt, működésük érvénytelen, miután az államegyházi jogviszonyok akkor még a kormányok kezébe nem helyezték át a kinevezési jogokat, s így a nép bizalma és szeretete által választott püspökök és papok, a nép társadalmi ügynökei lehettek, de egyházilag kvalifikált püspökök és papok nem voltak!

Miben áll az egyház isteni szervezete? Mellékes politika-egyházi külformákban, vagy az egyházi hatalom belső és lényeges erejében, melyet a kinevezés vagy választás nem teremt, hanem, hogy ugy mondjam, csak ponál, s onnét származik, a hol az egyház kegyeinek örök kútfeje trónol?

Es ime ezen thesis lett tt ur kezében Columbus-tojássá. Felfűdözte lapunkból, mi protestans alapon akarjuk eszközöltetni egyházunk szervezését. De arról teljesen megfeledkezik tt ur, hogy az alap és forma, melyet mi a kath. autonomia számára chajtunk, nem a mi találmányunk. Hogy azt kath. püspökök jelölték ki 1848-ban, s így ha theologice tt ur lapunk ebbeli irányát protestansnak találja, és declarálja, kárhözvátó ítélete nem bennünket, de azon emelkedett keblű főpásztorokat illeti, kiknek dicső szelleme óva int az avatatlanság gáncsolók felé!

Reális természetünk se hogy sem enged, hogy illuziókba ringassuk magunkat és t. olvasóinkat. S ha a kath. nép számára az egyház ügyei körül befolyást kértünk, s bevallottuk, hogy az, t. i. a kath. nép, az egyházban jogvesztett, igazságot mondottunk, oly igazságot, melyet épen a mindinkább nyilvánuló kath. mozgalom tanusit, s melyet a nm. püspöki kar is tényleg beismert autonómiai munkálataiban!

Vagy talán tt ur tudna bennünket megcáfolni? Igen, az első századokban a nép birt befolyással az egyház ügyei körül, de ezen befolyás, az imperiumnak az egyház ügyeibe nyert jogai és avatkozásai következtében, jó régóta csak a harangozók, sekrestyések és syndikusok szerepére olvadt alá?

Es hova vitt bennünket ezen rendszer?!

POLITIKA, KÖZGAZD., PÉNZÜGY.

Pest, febr. 26.

Ha volt valami hazánk ügyei körül, mi sebesebb kifejlésre várt, mi annyi évek stagnatiója után a mulasztások nyüge alatt

állania kell. Érdekeltség és értelem vezesse testületünket, ezt terjeszteni legyen föfeladatunk, és nevékedni fog azon erő, mely a szent csel előmozdítására hivatta van.

Ily alapelvek gyakorlati alkalmazása alakulásunk nem csekély feladata.

Mert ha tagadni nem is lehet, hogy a közreműködés ébrezti az érdekeltséget, és a tárgyakkal való foglalkozás emeli ezek értelmezését, igaz az is, hogy kevés napokra szorított közgyűlésünk igen felszaporított személyzetet nemhogy könnyűténé, hanem hátráltatja a tanácskozást, nem hogy tisztázná, hanem zavarja az eszméket. Azért komoly megfontolást és a körülmények sürgősen tekintetbe vételét igényli egyházi gyűléseztünk személyzetének kijelölése. Én magam részemről egyelőre inkább igen csekély, mint igen nagy számra emelném, mert a szükség esetében a csekély számot szaporítani könnyű: hanem kényes, alkalmatlan és terhes feladat akárkit is kirekeszteni, ki már köztünk áll.

Gyűléstünk megnyitására alkalmazott beszédemnek nem feladata előre a szervezés részleteibe ereszkedni. De annak talán helye lehet, hogy alapkötés alapelveiről szóljak. — Gyűléstünk egyháziak és világiak képezik. A világiakra nézve két kategóriára fektetem a súlyt. Az egyiket teszik a kegyurak (patronusok), kik akár egyes személyek,

roskadozott és folyvást súlyosodott, azok az anyagi állapotok voltak.

Mig az előbbi kormányok oly ügyek körül, melyek az országra terhetek róttak, vagy a régi rendszert felforgatták, mi tekintettel sem voltak a régi törvényekre, azon ügyeknél, melyből a hazára jótétemény hárult volna, elővette őket a törvény iránti scrupulositás, melybe tevéketlenségük burkolódzott.

Az ország anyagi állapotainak javítására, noha a pusztulás nyomai mindinkább merültek fel, évek óta mi sem történt. Az egymást érő rendszer változások minden kivitelt lehetlenné tettek.

1860-ban kormányváltozás, 1861-ben ismét, 1864-ben ismét, 1865-ben és 1867-ben mindannyi új kormány s azzal egybekötött rendszerváltozások látogattak az országot. Hét év alatt öt egészen különböző rendszer.

Ennek befolyását az anyagi viszonyok alakulására csak azok érezték leginkább, kiknek ezen időben alkalmuk volt, vagy inkább szerencsétlenségük, bizonyos az ország anyagi állapotaira vonatkozó ügyben fardozni, vagy valamely országos beruházás vagy valamely közintézet alakításán fardozni.

Ha számba vesszük ma mi minden történt 1858 óta, tehát az utolsó évtizedben Ausztria tartományaiiban az anyagi viszonyok kifejtésére közvalalatokban, s összehasonlítjuk mi kétségbeesztőleg kevés a magyar korona országaiiban, akkor döbbenünk meg.

Egy kimerült gazdaságban — pedig azt senki sem vitathatja el, hogy magyar államunk gazdasága kétségbeesztőleg az — számot kell időnkint adnunk magunknak, mi történt a gazdaság intenzív erejének kifejtésére, s mi kilátás van az állapotok javulására, a jövedelem emelkedésére?

Beruházások természetüknél fogva időt kívánnak a kivitelben, s időt, míg gyümölcsöznek.

Eddig az utolsó változás óta tisztán a véletlen kedvezéseiből táplálkoztunk, de a mint kiszámíthatlan szerencse volt ránk nézve az ideai gazdaság rendkívüli eredménye, ennek jótéteményeit hatalmasan alászállítja hanyagságunk, mely a percz nyomásától megszabadulván, felejtí a tegnapi bajt, mely holnap ismét fenyegető alakban jelenhetik meg.

Ide s tova egy év telik az utolsó rendszer és kormány változás óta. Nem akarjuk kétségbevonni a kormány jó szándékát, hogy kimerültségünket számbavéve, erőködött a végtelenségig vitt fukarkodás által megkímélni kiadásokat. De ma már látjuk, miszerint a fukarkint kétszer költött, s kísérletei részben meghiusultak.

A megváltozott pályacépitési rendszer kísérleteinek ismét egy évi mulasztás lön eredménye. Es ezen egy évi tétlenség vég-

zetessé válhatik. Tegyük fel, mi fájdalom lehet, hogy a Tiszavidék egy részén a csekély hó, kísérve a mostani szárazságtól, egy még szárazabb tavaszt érjen, és kész az 1863. és 1866-ki csapás ismét, s nekünk saját leggazdagabb földet lakó népéről kell gondoskodnunk s fajtánk bőlesője, mint a legnagyobb magyar nevezé, a csapások sürü ismétlései alatt kénytelen elsülyedni és elkoldusodni.

Vegyük már most, ha zilált politikai állapotaink közt azon folytonos izgalmakhoz, melynek népünk mindinkább kiteve van, végkép az anyagi nyomor is járul, ki azon államférfiu, ki kiszámítani bírja a következeseket?

Ideje azért valahára már, hogy okulva a kísérleteken, egész és teljes erélylyel, egyedül a siker biztonságát tartva szemelőtt, teljes vitorlakkal megindítsuk az országos beruházásokat, hogy az esetre is, ha elemi fatumok érnék az ország egyes vidékeit, legyen kereset elég s nyomorán munkája és szorgalma által segíthessen.

Józan politikus a történelem utmutatásain okulva, mitől sem tarthat annyira, mint az anyagi nyomor következeszeitől. Ennek minő szerepe van a politikai fejleményekben a tömegeknel, azt minden idő tanítja.

Sebesen gördül az idő kereke, s ismét tavasz előtt állunk, országos beruházásaink sorsa még mindig homályban, s a helyett, hogy asó, kapa forogna több vidéken százczek kezében, még mindig csak reményekkel táplálkozunk.

Ez sira'mas állapot. Ennek véget kell vetni.

Levelezések.

Gyulafehérvár február 15-én.

A tegnapi nap volt ezen ülészakban a legnevezetesebb; tárgyalattott a bizottmányi munkálat IV.—X. fejezete; az 53. § tárgyalásánál heves üszszeltközés keletkezett, mert a megyés püspök Unnepélyes óvását jelentette ki a statusgyűlésnek azon § által adni szándékolt hatáskör ellen, mely nézete szerint püspöki hatalmát támadja meg, melyet egyházunk és vallásunk elveiből sérthetetlennek nyilvánít, — ezzel szembe a világiak részéről felfejtetett, hogy a statusgyűlés a püspököknek — mint ilyennek — jogait vallási és szorosan vett egyházi ügyekben senki is bántani nem akarja, de sőt a bizottsági munkálatban (az 54. §) ezeknek a püspök számára kizárólagos bizottsisáról gondoskodva is van, — de ez nem gátolhatja azt, hogy a statusgyűlés a maga hatáskörébe be ne vonja mind azt, a mi öt törvényeinknél fogva jogosan megilleti, és a mit a püspök eddig is vagy éppen nem, vagy csak ugy gyakorolt, hogy erre a kormánytól időnként megbízást nyert; — felfejtetett az is, hogy itten a püspöki óvásnak helye nem lehet, miután a statusgyűlés a miniszter által ö Felsége elhatározása folytán ugy van egybehiva, hogy e statusgyűlés szervezete és ügykezelés — felett hozzon határozatot, ennek hozatalában tehát

nak, mint testületnek túlyomó erőt adni nem tartom tanácsosnak. Mint az egyházi rendek vallásos érzetből mély tisztelőjét, engem ezek irányában a bizalmatlansággal vádolni nem lehet sehoh. Nem uraim, nem bizodalmatlanság, hanem feltékénység az, hogy az egyház köztűttünk a nyomás szinét se látszasson gyakorolni, mi a mostani világ ingatag körülményei között igenis könnyen ingerültséget szűlhet, és megingathatja hibeink szivében azon szellemi befolyást, mely az egyházi rend magasztos állásának szükséges és üdvös, és nincs az a világi erő és hatalom, mely ezen szellemi hatás érzetét pótolni képes legyen.

Gyűlékeztünk alakításával gondolkozunk kell továbbá arról is, minő szempontból kíván működésében kiindulni? Minő határok között mozogni? és minő vezérelt alatt föllépni? hogy magasztos feladatának megfeleljen. — A szabadság eszméje az, mely lelkesíti az ifjut, mely körül működik az érettkor és melyhez az öregnek is ragaszkodni kell, ha elhagyatva maradni nem akar. A szabadság az az eszme, melyet ezerek meg ezerek dicsőitenek. — De ezek közül vajjon hányan értelmekizt, hogy a társadalmi élet fenntartásának és fejlődésének bizottsitéka lehessen? Szabad a ragadozó állat, midőn a meők békés lakóit szétzaggatja. Szabad a gyermek, midőn izgatott kedélylyel sért, rout és tör. Szabad az éretlen csoport,

TÁRCZA.

Jósika Lajos báró ö nmltga beszéde a kath. státus-gyűlés megnyitása alkalmával.

(Folytatjuk.)

Nem az elv itt a veszedelem, hanem a kezelők, kik ily eszmék éretlen gyümölcsével akarják a politikai életet táplálni, ott, hol csak veszedelmes lázakat idézhetnek elő. Minden időkorban találunk példákra, hol büszke hatalmasságok is a néptömeg lelkesedését hívták fel segítségül; s ha ily erők gondatlan megfeszítése igenis gyakran a kitzűöt ezelon tülesapott, és bajt és szerencsétlenséget okozott; azt annak kell tulajdonítani, hogy azok, kik a szükség perczében a tömeg lelkesedését felhívták, maga idejében arról gondoskodni elmulaszták, hogy ez ne egy otromba gomolyt képezzen, melyet a lejtőnek indítani lehet, de pusztító rohamát feltartani nem. Itt az idő, midőn a kath. anyaszent-egyház hivi összességének buzgalomában kell hogy találja oltalmát. De nem mult el annak ideje, miszerint anyaszentegyházunk hivi lelkesedését oda engedje, hol nem durva tudatlanság rohama, nem engedetlenség hajlékonysága képezi támaszait, hanem egy oly erő, mely ott állani tud, hol

senki sem gátolhatja, és a püspök azon miniszteri rendelkezésben oda van utasítva, hogy saját véleményét külön felterjesztésben tudassa. — Ezen §-nak végre egyházi részéről azon módosítása hozott javaslatba, hogy a statusgyűlés az 53. §-ban megírt hatáskört a püspökkel egyetértőleg gyakorolja, mely módosítvány az egyháziak többségével a világiaknak nyilvános óvástétele mellett el is fogadtatott.

Legelkeseredettebb vitát idézett elő azon módosítvány, melyet püspök ur ó nméltósága tett, hogy t. i. a bizottság munkálatának 65 és 66. §§-ai közé igrtassék be a püspöki tervezet 60. §., mely így szól:

A megyés püspöknek az egyházakra, iskolákra, alapítványokra, növeldekre eddig gyakorolt befolyása és hatásköre sértetlen és érintetlen fenntartatván, hivatali viszonya ezen egyházi főtanácsoshoz az által nyer gyakorlati kifejezést, hogy a, az egyház megéből egyházi, iskolai és alapítványi ügyekben felterjesztendő kérvények, jelentések és bármí más hivatalos iratok ezenül is hozzá intézettek; — b., általa véleménye kísérete mellett tárgyalás végett az egyházi főtanácsoshoz áttétetnek; c., minden egyesben az egyházi főtanácsoshoz menesztett fontosabb tárgy elintézés előtt vele hivatalosan közöltetik, a rendelkezések, véleménye és ajánlata tekintetbe vételével hozatnak; és d., ezen egyházi főtanácsos intézményei az illetők értesítése vége hozzá átiratnak; e., a püspök intézkedései ellen felebbező folyamodványokat az egyházi főtanács nem fogad el.

Ezen módosítvány — a világiak minden erőmegfeszítése mellett is — az egyházi rend többsége által elfogadtatván, a világiak az ellenőrzést jelentve, kimutatták, hogy egy ilyen módosítvány által a statusgyűlés törvényes jogából fosztatnák ki, s ennélfogva hogyansem ily alakban fogadják el a kath. státus ügyeinek kezelését és vezetését, inkább készek arról ezuttal lemondani és azt továbbra is a kormány kezébe hagyni; addig, míg az idő kedvezőbb lesz, és maga az egyházi rend fogja átlátni, hogy a hívek támogatása nélkül a kitzótt ezélt elérni nem lehet.

Ma a statusgyűlés utolsó ülése lévén, hitelesített a tegnapi jegyzőkönyv és felolvastott a kísétség (a világiak) óvása és ellenvéleménye, mely férfias öntudattal a megőződés tiszta hangján, a papi többség tévedéseinek helyes kimutatásával adja elő a sérelmeket, melyeknek orvoslását ily egybeittkezés után már csak hazai kormányunk szabadelviségétől várhatjuk.

Ezzel a statusgyűlés egy jobb és szebb jövőnek reményében eloszlott, és én küldöm önnek az elfogadott szerkezetet, valamint a kisebbségi ellenvéleményt is.

U. I. Megemlíteném még azt is, hogy püspök ó nmélt. az ülés végén felemlíti annak szükségét, hogy az erdélyi püspökmegyei kath. status az anyaországi kath. anyaszentegyházzal szorosabb viszonyba lépjen, és hogy erről a készített tervezetben említés tétessék; — a statusgyűlés köztetszéssel fogadta ez indítványt kijelentvén, hogy az erdélyi püspök megének a magyar kath. anyaszentegyházzal szorosabb összeköttetését igen is óhajtja, és annak létesítése iránt a maga idejében a szükséges lépéseket meg is teszi, — de még tudni nem lehet, hogy a magyarországi kath. anyaszentegyház magát mikor és miként szervezendő, az egyesülés és illetőleg püspöki megének a magyarországi kath. anyaszentegyházhoz viszonya megállítása ezuttal nem elegyedhetik.

T. levelezünk e tudósítás kíséretében megküldi az „Ellenvéleményt“, a 20-as bizottság és a végkép megállapított szer-

vezet szövegeit, melyeket sietünk t. olva sóink tudomására juttatni.

Ellenvéleményezés.

Ő csász. kir. apostoli Felsége mult évi augusztus hó 10-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatván, hogy az erdélyi kir. főkörmányszéknél fennálló, ugynevezett katholika commissió megszűntetésével, az eddig annak hatásköréhez tartozó ügyek az erdélyi r. kath. státusnak 1866. január 10-én Kolozsvárt tartott gyűlése jegyzőkönyvében körülírt szerkezeti gyűlések és az annak kebeléből választandó bizottmánynak befolyásával kezeltesenek, és intéztesenek azon módozatok szerint, melyeket ő Felségének magyar kormánya az összes érdekeltekkel egyetértőleg legfelsőbb kegyuri, és föfelügyelői jogainak csorbitása nélkül fog megállapítani és legfelsőbb elhatározás alá terjeszteni.

Ezen legfelsőbb kir. elhatározás nyomán 1867-ben szeptember 12-én 896 elnöki sz. a kelt vallás- és közoktatásügyi miniszteri felszólítás következtében erdélyi püspök nagyméltósága Fogarassi Mihály ur, az erdélyi r. kath. státusgyűlést az 1868-ik évi január 5-ik napjára Károly-Fehérvárra összehívta, és miután ezen napra a tél zordonsága miatt a kath. státus egybe nem gyűlhetett, annak gyűlését idei február 9-re elnapolta.

A csak most irt napon az erdélyi r. kath. státusgyűlése Károlyfehérvárott ünnepélyesen megnyitvatván, miután a gyűlés megalakult, a tanácskozás könnyítése végett a megválasztott alelnök elnöksége alatt egy 20 tagból álló bizottmány küldetett ki a végett, hogy az erdélyi püspök megyei r. kath. státusnak a jelen kor kívánalmához időmitandó szervezéséről tervet dolgozzon. — Ezen bizottmány munkálatát bevégezvén, ennek alapján idei február 12. 13. és 14-ik napjain a tanácskozások folytak, anélkül azonban, hogy ezek meggyőződésünk szerint a kath. státus önállósága biztosítását előmozdították volna.

Mert a fentiszelt miniszteri leirattal a püspök ur ó nmélt. csak a státus gyűlés egybehívására, és az abban hozandó javallatok, illetőleg jegyzőkönyvnek saját véleménye kíséretében felterjesztésére hivatván fel ezen a püspök ó nagymélt. a statusgyűléssel szemben felmerülhető egy oldali érdekeltségéből kifejlődhető kellemetlen, a püspöki méltóságot is érintő vitatkozásoknak elejét venni óhajtó miniszteri legjobb szándék ellenére saját maga tervezetét, mint püspöki programot a gyűlés tagjai közt kiosztatta, s mindjárt a legelső gyűlésben azon határozott nyilatkozatot tette, hogy jogaiból minden megvalogatása nélkül azok forrásának semmit nem enged, s még hozzászólást sem tűr el oly kérdéshez, melyek az egyház és püspök jogait érinthetnek; mely nyilatkozatok folytán az egész tanácskozás rendén kitznt, hogy a statusgyűlésén túlnyomó számmal jelenlévő tisztelt egyházi férfiak többsége oly tervezetet kíván létrehozni, mely a kath. statusgyűlést, mint testületet, az idő szerinti püspök mellett csak tanácskozási szavazattal kívánja felruházni, mind a mellett, hogy a kirekesztőleg egyházi ügyek a bizottmányi munkálat 54-ik §-ban a státusgyűlés hatásköréhez nem tartozóknak a legnyilvánosabban kijelentettek, és mind a mellett, hogy az egyetértés lehető fenntartása tekintetéből, mindjárt a tanácskozás megkezdésekor, miután a gyűlésnek egyházi tagjai a bizottmány munkálatának 1. §-sát névszerinti szavazás után 42 szavazattal (ezek közt két világi) — 35 szavazattal (ezek közt egy egyházi) ellen különben elvetette, ugyan azon pont elébe igtatta, s a megállapodás szerint most már

az 1. §-ban az erdélyi megyés püspöknek az egyházi és országos törvényekből folyó jogi és hatósági köre az e szabályokban foglalt határozatok által nem érintetteknek, és teljes érvényben fenn tartottaknak nyilvánítottak.

Leginkább megdöbbenett a dolog ezen állásában minket a szervezeti javaslat 53-ik §-a feletti tanácskozás. és az ezen §-ra nézve kirekesztőleg az egyházi renchez tartozó többségben lévő tagok hozzá járultával, — még pedig 42 szavazattal 35 ellen (ezek közt két egyházi férfi) 9 nem szavazván (ezek közt 8 egyházi és egy világi férfi) hozott határozat, — mely szerint annak eleje következőleg módosítottatván „a státusgyűlés vonatkozva az 1. §-ban a püspöknek fenn tartott hatósági köre — a püspökkel egyetértőleg a, megállítja — stb.

Ezen módosítás ártatlan módosításnak tűnhetik fel azok előtt kik a tanácskozásban részt nem vettek; de mi, kik eleitől fogva tanúi voltunk, a nem különben igen tisztelt egyházi rend részéről jelenlévő többség azon törekvésének, hogy a kormány által gyakorolt hatóság teljesen megszűntessék ugyan, de ezen hatóság csak akként ruháztassék át a kath. státus gyűlésre, hogy ez mindent csak a püspök, ki különben is mint elnök a leglényegesebb befolyást gyakorolja a státusgyűlésre, egyetértésével intézhesse s ezen egyetértés a vitatkozás rendjén annyira beleegyezettnek magyaráztattott, hogy a miben a püspök egyetnemért, s a mibe bele nem egyezik, az ha a gyűlés minden tagja, vagy többsége szavazata által is hozott a határozatot, érvényre nem juttathatik.

Mi, kik tanni voltunk püspök ur ó nmélt. azon nyilatkozatának, hogy a püspöki hatalom, dogma, de hogy határa hol végződik, körülírni nem halottuk.

Mi, kik tanúi voltunk püspök ur ó nmélt. azon nyilatkozatának, hogy a canoni törvények a világiaknak semmi jogot nem adnak, annyival inkább nyugtalanítóknak tartjuk, mivel ez uton még annyi befolyása sem marad fenn a világi elemek, a mennyit a világi katolikusokból és az időszerinti püspökből alakult kath. Commissióban, melyben a püspöknek csak egy szavazata volt, gyakorolt, s a világiak és gyermekek közt s az alapítványok fölébe egy batalom állítatik, mely azt követelhetné, hogy a gyermekek nevelése körül intőzkedésekre a vallási mellett minden egyéb irányban is több joga van, mint az atyáknak, és az alapítókknak.

Ezen törekvés annyival feltünőbb, mivel a magyarországi fömlts püspöki kar által az irányban készített tervezet 79-ik §-a csaknem szó szerint az itteni tervezet 53—54-ik §§-ait foglalja magában a nélkül, hogy azon csak a püspöki kar által a világiak minden hozzájárulása nélkül készített tervezetben az idő szerinti megyés püspökök, vagy primás ó hercegsége beleegyezése fenntartott volna, a mik tebat az időszerinti püspöknek isteni küldetésből folyó jogait nem csorbithatják.

Aggodalmunkat továbbá még inkább neveli azon §, mely a 20-as bizottmány tervezete 65-ik §-a után a felterjesztendő szervezet 66-ik §-a gyanánt felvetett, és a mely következőleg hangzik „megyés püspöknek az egyházakra, iskolákra, alapítványokra, növeldekre eddig gyakorolt befolyása, és hatásköre sértetlen, és érintetlen fenntartatván, hivatali viszonya ezen egyházi főtanácsoshoz az által nyer gyakorlati kifejezést, hogy a) az egyház megyében egyházi, iskolai és alapítványi ügyekben felterjesztendő kérvények, jelentések, és bármí más hivatalos iratok ezenül is hozzá intézettek; b) általa véleménye kísérete mellett tárgyalás végett az egyházi főtanácsoshoz áttétetnek — c) minden egyesben az egyházi főtanácsoshoz

menesztett fontosabb tárgy elintézés előtt vele hivatalosan közöltetik — a rendelkezések véleménye és ajánlata tekintetbe vételével hozatnak, és d) ezen egyházi főtanácsos intézményei az illetők értesítése végett hozzá átiratnak, e) a püspök intézkedései ellen felebbező folyamodványokat az egyházi főtanács el nem fogad.“

Ezen §. szerint ugyanis csak annyiban engedtetik az egyházi főtanácsnak szabad mozgás, a mennyiben annak az időszerinti püspök tért engedni akar, s ekkor is, csak is véleményének és ajánlatának tekintetbe vételével hozhatók minden fontos tárgyban határozatok, s az intézkedések csak is püspöki uton juttathatnak rendeltetésük helyére, ezen kívül az e) alatti pontban a püspök intézkedései annyira sérthetlenné állítatnak meg, hogy ezek ellen még folyamodásokat sem fogadhat el az egyházi főtanács; mind ekekből kitzntik, hogy a hazai törvényekben gyökerezett, és a fennebb tisztelt legfelsőbb kir. elhatározás által visszaállított autonómiával felruházott kath. státus mind maga, mind egyházi főtanácsa anélkül, hogy körébe tartozó dolgokban illetőleg önállóságra jutna, még sokkal inkább megszorítottatni célozotatik, mint az eddig létezett kath. commissio, mit bizonyára sem ő Felsége az apostoli király, sem magyar kir. kormánya nem akart, és a mibe a kath. státus soha bele nem egyezhetik. — Egyébiránt itt is felhozni kötelességünknek ismerjük, miként ezen 66-ik §. is névszerinti szavazással utján jött létre, még pedig 42 szavazattal 35 ellen, hét tag nem szavazván, és hogy a 42 szavazat kirekesztőleg egyházi, a 35 — szavazat kirekesztőleg világi — a nem szavazók közt öt egyházi, és két világi férfi fordul elő.

Végre kinyilatkoztatjuk: mikép mi a kath. státus autonóm állását a 20-as bizottmány szabályozati tervezete által látjuk leginkább biztosítottak, s az I. fejezet 1-8 §-a ellen is, mely a közlelés tekintetéből jött létre, ennek meghinsulása után óvakodni vagyunk kénytelenek ama nem körvonalazott püspöki jogokra nézve, melyek állítotak a canonok szerint a világiaknak semmi jogot nem engednek, és mert meg vagyunk győződve, miként a 20-as bizottmány munkálata által az egyház, illetőleg püspök hatásköréhez tartozók letiávolabbról sintsenek korlátozva, — a miért is a kath. státus szervezését ezen 20-as bizottmányi tervezetben foglaltak megerősítése által kérjük megállítatni, és életbe léptetett, — Károlyfehérvárt február 14-én, 1868.

B. Jósika Lajos m. p. — id: Groisz Gusztáv m. p. — B. Nopcsa László m. p. — Jakab Bogdán m. p. — G. Bethlen Camilló m. p. — Tolnay Gábor m. p. — Karácsony János m. p. — Cseh Lajos m. p. — B. Apor János m. p. kézdi-orbai követ — Szentiványi Ignác m. p. kézdi-orbai világi képviselő — Mikó Mihály m. p. marosszéki id: főkir. bírja — Matskási Ferenc m. p. marosi képviselő — Berzenczey László m. p. Maros kerületi képviselő — Boér Kálmán m. p. küküllői képviselő — Sándor János m. p. kir. tábl. ülnök — Gáll Lajos m. p. Fir. tábl. ülnök — Steiner Albert m. p. szebeni képviselő — K. Horváth János küküllői kerületi képviselő. — Gola Mózes m. p. Hunyadi esp. kerületi képviselő — Ugrén Lázár m. p. Udvarhely kerületi képviselő — Pap János m. p. Szt. Udvarhely kerületi képviselő — Dr. Adolf Keim m. p. Erzsébeth városi Esperesi kerületi képviselő — Sándor László m. p. Alekik és kárzoni képviselő — Márton Ferenc m. p. Alekik kerületi képviselő — Benedikty Albert m. p. Hunyad megyei képviselő — Boeskor Mihály m. p. felsőkiszéki képviselő — Kovács János m. p. torda aranyos esperes: ker: képviselő — Pánczél Joachim m. p. Brassai képviselő — Ferenczi Miklós m. p. torda aranyos esp. kerület képviselője — Dr.

midőn elbizakodásában a békés polgár esendőségét és nyugalmát háborítja. De az ilyen szabadság a társadalmi szövetségnek nem biztosítéka, hanem romlása. Mert azon szabadság, mely a hatalom erőszakát, a féktelenség kicsapongásait törvényesíti, egy örvény, mely a veszélyek mélységébe ragad. — A politikai szabadság megalapításának első kelleke oly anyagi erőket szilárdítani, melyek egyfelől mindennek oltalmat nyújtanak, másfelől mindenkit arra szorítanak, hogy tegye azt, a mit tenni kell; eltartoztatni, eljjeszteni attól a mit tenni nem szabad, és a politikai szabadság igényeinek elég van téve, ha ily erő hatalma túlterjedését a törvény oltalma alatt gátolni képes. Egy ily anyagi erő az államéletben egy szükség, de az egyházi köztársaság kezei között csak egy tömpe eszköz, mely sért, ront és tör, de a mestert dicsőítő művet nem teremt. — Egy szellemi erő az, mely közelíti az államéletet a tökéletesedéshez és egyetül ezen szellemi erő az, mely az egyházat fenntartja és fennállását dicsőíti és ez a vallásosság. Én, uraim! katolikus vagyok, ennek születtem, neveltetem és Isten után mint ezen hit híve, élni és halmi kívánok. — Mint ilyen más vallás irányában idegenséggel viseltetni nem tudok. A hit a lélek sugalma és egy magasztos érzés, melyet mindenkiben tisztelnünk kell, tisztelnünk szükség, hogy egyetértéssel a köztársaság javát, az embe-

riség nagy feladatait előmozdítani képesek legyünk. — De a türelmetlenség vádját azt nem érheti, ki a hitelenség terjedését gátolni törekszik. Igaz ugyan, hogy a hitelenség is az emberi eszme oly kifolyása, melyet erőszakkal elnyomni nem lehet; igaz, hogy a hitelenségre is találunk, kik egy bizonyos társadalmi műveltség fokára emlékedve elismernek egy oly morált, mely némileg a köztársaság igényeinek megfelel, de midőn csak azt ismeri morálnak, a mit annak elismerni tetszik és semmi durva hajlamokat gátló erkölcsi kötelezettségekről nem tud, a hitelenség eszméjével szemben ott nem állhatok, a hol állok minden vallásos érzet mellett, mely egy Isten akarata előtt meghajlik, mely velünk egy, az emberi hajlamokon felülálló erkölcsi kötelezést ismer el.

De továbbá, ha a vallás az, a mi az embert oda emeli, hogy boldog óráiban az elbizakodás ne tántorítsa, hogy a sors balcsapásai súlya alatt meg ne törjék; ha a vallás az, mi földi pályánk végperczében mindenkinek úgy, mint ragaszkodik hozzá, adja a megnyugvást; kegyetlenség, ha a homályban borongó emberi ész kétkedéseivel azon támaszt akarja megintatni, melybe az emberiség lizodalalmát helyeztetve, hivatásának megfelel. De a vallásosság az államéletnek is egy szüksége, mert kötelezettségei oda is elhatnak, hová az anyagi erő nem jut; mert az államéletet a tökéletesedéshez

közeli ott, hol az anyagi erő nyomását mellőztető teszi.

Ragaszkodjunk azért a szabadság terén szent vallásunkhoz, tiszteljék a vallásosság érzetét mindenki, de a hitelenség terjedésének kebelünkben gátot vetni, tartunk vallásos és polgári kötelességünknek. — Minden társadalmi egybekötöttségnek kell egy fő, mely a közlel előmozdításának sulypontja; kellenek közegek, melyek a közlel szükségeinek kezelésével vannak megbízva.

Az egyházi világi állása is egy ily társadalmi szövetség, melynek feladata főtartatni, hirdetni azt, mi az Isten szava.

Itt is mellőzhetlen a fő és vallásunk isteni alapítója ezt földi helytartójában kijelölte. Itt is szükség van kezelekre, ezeket feltaláljuk az egyházi személyekben, kik közöttünk az Isten szavát hirdetni és nekünk a vallás szentségeit szolgáltatni hivatva vannak. Vannak, a kik azt mondják, hogy a szabadság eszméje a papi befolyással meg nem fér. Elöttem az egyházi befolyás csak egy szellemi befolyás lehet, mely a meggyőződésre, a szabadság vezéreszméjére hat. Ki vallásunk rendelkezésében megnyugvását nem találja, eltér ezen hittől; én azt, mint katolikus sajnálni fogom, de kárhoztatni nem; mert vallásomat oda törpíteni nem akarom, hogy a meggyőződés a lelki szabadság leigázója legyen.

Kárhoztatom azt, ki ellenszenvvel kebelében köztünk marad és híveink buzgalmit botránnyal sérteni nem átalja. Vagy talán az egyháznak szemleli befolyását is a szabadság lelenczolójának tekinti valaki? Az emberi ész zsengejében csak csirája van annak, a mire fejlődésében emelkednie kell s ha nem tanul abból, mit az idő folyamán érlet, és azoktól, kiknek ezt előbb felfogni alkalmuk volt, egy emberi élet lefolyása az állatíságon nem igen sokkal fogja felül emelhetni. Azért, ki a tökéletesülés felé emelkedni törekszik, annak vezérőlkre, tanítóokra mindig van szüksége.

Első gyermekünk kora vezetőit hol találja, az csak a Gondviselés rendelkezésétől függ. De az érett kor szabadságában kell, hogy álljon, itt meggyőződése vonzódásához ragaszkodni. És ha a köztársaságban figyelmét arra fordítani szükség, hogy olyan befolyások erőre ne kapjanak, melyek az állam-élet békéjét és fenállását veszélyeztetnék; de hogy gyanúsítások, igaztás, mérges indulatok kitörései, a meggyökerezett vallásos érzést azon forrásoktól elzárják, melyekből meggyőződésünk táplálékát meríteni kívánjuk: a szabadság eszméje legméltatlanabb bántalmának tartom.

(Vége köv.)

Otrobán Nándor
vári képviselő
garas esp. ker
m. p. kolos-De
István m. p. szo
m. p. gyergyó
más m. p. g
Éltes Elek m. p.
m. p. kolosvári
dor m. p. kolozs

A károly-fé
hetilap“ febr
lágiak vezetei
elő ekképen:

„Püspök ó
tását sürgette
s a c r a is. A vi
lennek tartják,
nének szerelni.

„Felemlit
ben, gyűlésen
tolják azt, de
akarnak.“

A tanodák
közvetlen sajt
hogy egyedül
megválasztása,
is pártolták pa
növeldek vallás
dul ó nméltára
tusgyűlésnek,
döntő befolyást

Vigasztalat
gyűlésnek. Mi
meg nem fogh
megválasztását,
püspök, ki az 1
összeírva, annál
teli, sőt mele
ellenkező állás

Annak szel
dása? A mostan
vezetés elv, ho
két szigoron elv
nak, mely érde
egészen különbö

Szerencsénél
hogy ezen elvát
mészetében se
és mérsékelt fi
is lehet.

Hogy kelle
legezlsruébb
karban tartani,
legjobb rendsz
nevelni, hogy
hátra? ezek a
többi csak esz
lis antagonizmus
mek k3zt?

Ki volt az
férfiu, ki a pa
tette? Tehát áll
iti kapcsolati fo
osztrák-német s
nasz tárgya, ho
in statu, már me
lágiak a paritá
már paritás
paritás áll, mel
van az 1848 ki
a görög n. egy
állítja fel az ara
tályból 25 a vilá
által választand

Végre a tar
nagy közönség
betheetlen bün
kiválólag az a
dönti el. És bár
a püspök legke
real követelmén
nevelés által ele
valláserkölcsi c
tessék ezélainak
ezt bizony csak
kesebben.

Ebben az eg
megnyitvatván t
dánk, épen a k
ha az atyák igé
szer tartatnék fe
ritetnék más va
Ily követel
sem tesz.

Szerencse t
paritás elvét ne
a püspöki kíván
Egyébiránt
a fehérvári 20-a
végállapodása

Otobán Nándor m. p. borezaság — sepsi miklósvári képviselő — Frenkel Dénes m. p. Sebehogaras esp. kerületi képviselő — Finály Henrik m. p. kolos-Dobokai ker. képviselő — Torma István m. p. szolnok ker. képviselő — Kiss Antal m. p. gyergyó fűszék képviselője — Kedves Tamás m. p. gyergyó-szentmiklósi képviselő — Féltes Elek m. p. tanári képviselő — Simon Elek m. p. kolosvári egyház képviselője — Groisz Nándor m. p. kolosvári egyházi közégi képviselő.

LAPSZEMLE.

A károly-fehérvári „Egyházi és iskolai hetilap” febr. 12 ki számában a püspök és világiak nézetei közti elválást három fő pontban adja elő ekképen:

„Püspök ö nmuga jogainak sérthetetlen fenntartását sürgette nemcsak in sacra, hanem circa sacra is. A világiak pedig míg az előbbi sérthetetlenek tartják, az utóbbiban több befolyást szeretnének elérni.”

„Felemlített a paritás elve a képviselésben, gyűlésen és bizottságban. A papok pártolják azt, de a hívek szélesebb képviseletet akarnak.”

A tanodák és növeldék ügyét püspök ö nmuga közvetlen saját kezében akarja megtartani úgy, hogy egyedül tőle függjön a tanárok és nevelők megválasztása, kinevezése, előmozdítása stb. Ezt is pártolták papjai, míg a világiak az iskolák és növeldék vallásferkölesi ügyeinek vezetését egyedül ö nmuga akarván bízni, a többiekben a státuszgyűlésnek, s a neki felelős választmányának döntő befolyást igényelnek.”

Vigasztalanul szomorú képe ez a fehérvári gyűlésnek. Mi épen az erdélyi püspök részéről meg nem foghatjuk azon álláspont szerencsétlen megválasztását, melyet tapasztalunk. Épen azon püspök, ki az 1848-diki püspöki kar munkálatait összeírva, annak vezérszemlélet oly hűséggel esztelí, sőt melegséggel tárgyalja, most épen ellenkező álláspontra lép.

Annak szelleme mindenben az egybeolvadás. A mostani állásponton mindenütt kéri azon végzetes elv, hogy papság és világiak nem egy, de két szigoron elválasztott része ugyanazon egyháznak, mely érdekeiben, tendenciáiban, nézeteiben egészen különböző.

Szerencsénkre meg van a mentő tény abban, hogy ezen elválásnak reális alapja a dolgok természetében semmi sincs, ez mind teremtett és mérsékelt fictió. Reális antagonismus nincs, nem is lehet.

Hogy kellessék az egyház közös vagyonának legcélszerűbb kezelése által az egyházakat jobb karban tartani, hogy kellessék gyermekeinket a legjobb rendszerben vallásosan, erkölcsösen úgy nevelni, hogy a realismeretekben se maradjanak hátra? ezek a főügyek, tán egyedüliek is, mert a többi csak eszköz, ezek körül hol találunk reális antagonismus anyagát, világi és papi elemek közt?

Ki volt azon szerencsétlen felfogású egyházi férfi, ki a paritás elvét, mint alapot felemlítette? Tehát állam és állam közti kérdés ez, hogy itt kapcsolati formulát kell használnunk mint az osztrák-német szövetség kérdésében? Ugy is panasza tárgya, hogy az egyház az államban status in statu, már most legyenek még a papság és világiak a paritás elvén nyugovó államfelek. Ha már paritást kell emlegetnünk, inkább azon paritás áll, melyet a törvényből merithetni, ott van az 1848-ki vallási XX. tezik, mely rendezvén a görög n. egyesült vallás felekezeti gyűlést, így állítja fel az arany 8 ik §-jában az egyházi osztályból 25 a világból 75 tag az összes felekezeti által választandó egyházi gyűlékez.

Végre a tanodák és növeldék ügye az, mely a nagy közönség jogaiba vág. Ebben engedni menthetetlen bűn volna az egyház ellen. Ez már kiválólág az atyák ügye. Ez generatívus sorsát dönti el. És bármint okoskodik valaki elméletileg, a püspök legkevesebé bírja az igen is világi real követelményeknek, melyeket a mostankor a nevelés által elérni kíván, a papság vezetheti a vallásferkölesi oktatást, de azontúl miként neveltessek ezélinek megfelelőleg a serdülő honpolgár? ezt bizony csak az atyák határozzák meg legilletékesebben.

Ebben az egyháznak ártának legjobban, mert megnyitván törvény által a szabad verseny tanodáink, épen a kath. iskolák néptelenítésének meg, ha az atyák igényeinek meg nem felelő tanrend szer tartatnék fenn s mindenki gyermekét kényszerítetnék más vallású iskolákba küldeni.

Ily követelést a magyar püspöki munkálat sem tesz.

Szerencse még is, hogy a statusgyűlés sem a paritás elvét nem fogadta el, sem a tantgyre nézve a püspöki kívánásokra nem hajolt.

Egyébiránt ma már saját forrásunkból mind a fehérvári 20-as bizottság, mind a statusgyűlés végállapodása előttünk hever, sietünk tiszt. olva-

sóinknak egybehasonlítva mindkét okmányt ki nyomtatni, nem mulasztva annak határozmányairól szerény véleményünket elmondani.

HATÓSÁGI ÉLETÜNK.

Arad városának rendes közgyűlését február hó 19 én délutáni 4 órakor. Atzél Péter polgármagy éljenek közt megnyitja s a napirend felvétele előtt következő két tárgyat kér elintézteti:

A Tökölly telkekért befolyt összegből 4000 főt Teneuczky Lázár urnak tökéltörlesztés fejében kifizetteti indítványoz. Elfogadjatik.

Jelenti polgármagy, miszerint a Pest-Szeged-Szabadka alföldi esatornahálózatot tervező társulat ideiglenes elnökével az érdemben értekezett, hogy Arad városa is belevetessék e hálózatba. Miután az illetők részéről ez ügyben a legelőzékenyebb fogadtatásban részesült, s a holt Maros kérdése is ezzel kapcsolatban legkönnyebb megoldást nyerne, indítványozza, hogy a nevezett társulat által f. e. márczius 4 én Szabadkán több száz érdekelt község képviselői részvétele mellett megtartandó gyűlésen, Arad városa is képviseletileg jelenjen meg, egyttal felajánlván saját közreműködését. — Polgármagy ur saját személybeni részvétele éljenekkel fogadjatik s társakul melléje Kalmár Samu tisztbeli főmérnök s Teneuczky Lázár képviselő urak küldetnek ki.

A napirendre áttérve, következő tárgyak véteket fel s intéztettek el:

Felolvastatik egy pénzügyminiszteri rendelet ezen város adó hátralékának törlesztése tárgyában, mely szerint sz. k. Arad városa felmentetik a 20,000 fnyi adóhátraléknak végrehajtás utjáni lefizetésétől oly feltétel alatt, hogy Arad városa polgármagya által tett jégerete szerint mind a folyó, mind pedig a kérdéses hátralékos adó 6 hét lefolyása alatt pontosan beszovalgattatik, különben a törvény szigorát alkalmazandja a magas kormányzék.

Atzél Péter erre megjegyzi, hogy a mult-kori ülésből ismeretes távsürgöny vétele után rögtön ez időben Bécsben tartózkodó belügyminiszter ö nagyméltóságához utazott, a kitől is a most felolvasott 6 heti várakozási időtartalmat volt szerencsés kinyerhetni. Indítványozza, hogy a közgyűlés intézzen egy közszónó feliratot a belügyminiszter urhoz ezen 6 heti bevárásért, s egyttal sürgesse a városi egyenértéki adó leszállítása tárgyában felterjesztett folyamodványa elintéztését. Végül intézkedést kér tétetni, hogy az illető városi adóhátralékosok hívassanak fel, házi adójuknak 8 nap alatti — különbeni végrehajtás terhe mellett — befizetésére.

Atzél Péter erre nézve végzésileg kimondja, miszerint főszámvevő megbizatik, hogy a jövő rendes közgyűlésnek terjessze elő azon pontos kimutatást, hogy micsoda évekből valók s micsoda minéműségűek a kérdéses városi adóhátralékok. A 20,000 fnyi adó törzásra nézve a végzést fenntett indítványa értelmében mondja ki azon hozzátevélssel, hogy az adó végrehajtás véghezvitelével Vörös Pál tanácsos ur bizatik meg.

Dr. Aradi felhívja a közgyűlés figyelmét az 1861. évből a honvédek javára gyűjtött 1600 ftra, Vass István ezen 1600 ftra alap keletkezését előadván, kijelenti, miszerint az részben a helybeli takarékpénztárnak, részben magánjogosoknak van kamatozás végett kiadva.

Felolvastatik: Debreczenváros közönségének átirata a törv. hatósági hatáskör megszorítása által szenvedett sérelem tárgyában.

Pártólág tudomásul vétetik s az országgyűlés Aradváros részéről is feliratilag a helyhatóságok rendezésének mielőbbi elintéztésére felkératik.

Nógrádmegy közönsége közli a törvényhatósági önkormányzatnak a parlamentararis kormány nyál leendő összegegyeztetése tárgyában a képviselőházhoz intézett feliratát, eszmecsere s pártolás végett.

Buda főváros tanácsa közli a budai népszínháznak engedélyezendő évi 18.000 forint segély tárgyában a magyar királyi belügyminiszteriumhoz intézett feliratát.

Pártólág tudomásul vétetik s a miniszteri umhoz felirat terjesztendő fel

INTÉZET S EGYLETEK.

A m. t. akadémia alapszabályainak tervezete.

Bizottsági munkálat.*

I. Fejezet. Cél és eszközök. 1. §. A m. t. Akadémia Pesten ö es. k. apostoli felsége különös óttalma alatt álló tudományos intézet, melynek célja a tudomány és irodalom magyar nyelven művelése és terjesztése.

2. §. E célra tudományos vizsgálatokat és kísérleteket tétet, tudományos fölfedezéseket elősegít, eredeti munkákat irat, régi és új remekirókat s egyéb jeles műveket fordítat.

3. §. A történet, nyelv, irodalom s m. vesztet emlékei fölkeresi, s a tudomány gyarapodására szolgálókat megismerteti.

4. §. Tudományos szempontból, különösen a haza minden tekintetben megismertetésére utazásokat tétet vagy segél.

5. §. A tudományos, valamint a szépirodalmi, kivált drámai jutalomtételek által is éleszti és irányozza.

6. §. A tudományos ismereteket könyvtára,

*) A magyar tudományos akadémia egész szervezete fennállása óta most harmadizben alakítja gyökeresen át. E tervezet a márczius derekán összeülő nagy gyűlés elé s onnan az igazgató tanácsa elé fog terjesztetni.

valamint népszerű kézikönyvek és felolvasások által is terjeszti.

7. §. A kormány és törvényhozás által hozzá utasított tudományos kérdésekben véleményét mond.

8. §. Jeles munkák kiadását eszközli, vagy elősegíti.

9. §. Kitűnő tudósoknak, munkásságuk folytatására, a mennyire teheti, segélypénzt rendel.

10. §. Saját ménkalkodása eredményeit nyomtatásban közzé teszi.

11. §. Mindezen ügyeket az akadémia s illetőleg az igazgató tanács tagjai különönmű ülésükben végzik; még pedig a szellemi ügyeket első sorban az osztályok intézik, az anyagi ügyeket az igazgató tanács kezeli, mind az osztályok, mind az igazgató tanács az összes Akadémia határozatai alapján.

II. Fejezet. Az Akadémia szervezete. 12. §. Az Akadémia szervezete alkotják: az elnök, a másodelnök, az alább meghatározandó minőségű tagok, az igazgató tanács, a főtitkár, az osztályok elnökei és titkárai, s a szükséges tiszti- és szolgálószemélyzet.

III. Fejezet. Tagok. 13. §. A tagok belsők és külsők: belsők, kik a magyar tudományosságot mozdították elő, akár hathatós pártfogás, akár irodalmi munkálkodás által; külsők, kik a tudományt nem magyar nyelven művelik. A belső tagok tiszteletiek, rendesek és levelezők.

14. §. A tiszteleti tagok vagy oly tudomány pártoló hazafiak közül választandók, kiknek megnyerése által az Akadémia díszes java öregbedését várja, vagy oly jeles tudósok és írók közül, kik a tudomány vagy az Akadémia körül érdemeiket szerettek. Számuk a 21-et meg nem haladhatja. Az Akadémia mindennemű ülésében székük és szavazatuk van.

15. §. A rendes tagok a levelező tagok érdembjei közül választandók. Számuk a 60-at meg nem haladhatja. Az Akadémia mindennemű ülésében székük és szavazatuk van. Kötelességük a tudomány művelése az Akadémia által rájuk bízott teendők teljesítése, s folytonos részvét az Akadémia munkásságában.

16. §. A levelező tagok jeles munkálkodásuk által kitűnt magyar tudósok és írók sorából választandók. Számuk általában nincs meghatározva. Az akadémia mindennemű ülésében székük, s az osztályok ülésében szavazatuk is van. Kötelességük a tudomány művelése s az akadémia által rájuk bízott teendők teljesítése.

17. §. A külső tagok azon nem magyarul író tudósok sorából választandók, kik vagy a tudományosság körül érdemeik által hírt szerettek, vagy Magyarországot, vagy az Akademiát közelebbről érdeklő munkával az Akademiát különös kitüntetésére méltókká lettek. Az Akadémia mindennemű ülésében székük van.

18. §. Minden tag valamely osztályba van sorozva.

19. §. Minden tagot, az illető osztály ajánlata alapján, a nagygyűlés titkos szavazással s két harmadnyi többséggel választ.

20. §. Minden ujonan választott rendes és levelező tag, osztályába tartozó dolgozattal, egy év alatt, székét foglal, s ez megtörténvén, az elnök s főtitkár által aláírt oklevéllel tiszteltetik meg, mely ö akadémiái jogai teljes gyakorlatába helyezi. A tiszteleti és külső tegoknak azonnal megválasztásuk után adatik ki az oklevél. Az oklevél minden tagot benne kített akadémiai ezime nyilvános viselésére is feljogosít.

IV. Fejezet. Osztályok. 21. §. Az osztályok száma három, u. m.:

1. a nyelv- és széptudományi osztály;
2. az erkölcsi és társadalmi tudományok osztálya;
3. a math. és természetitudoományok osztálya.

22. §. Az első osztálynak 6 tiszteleti s 12 rendes, a második és harmadik osztálynak külön-külön 9 tiszteleti s 24 rendes tagja lehet.

V. Fejezet. Igazgató tanács. 23. §. Az igazgató tanácsot a két elnök, a főtitkár, az igazgató, s 24 tag alkotja, kiket a nagygyűlés, a tiszteleti, rendes és igazgatótagok titkos szavazatával, egyszerű többséggel választ, felében az alapítók és oly férfiak sorából, kiknek megnyerése által az Akadémia díszes java öregbedését várja, felében a belső tagok közül.

24. §. Az igazgató tanács tagjainak az igazgatóság ülésén kívül az összes ülésükben, a nagygyűlésen s a közülésben székük, s egyes megjelölt esetekben (23, 40, 46. s 48. §§.) szavazatuk is van.

25. §. Az igazgatótanács azon tagjai, kikből az a jelen alapszabályok fogantatásakor áll, megmaradnak, s csak az üres helyek lesznek a fentebbi intézkedés értelmében betöltendők.

26. §. Az igazgatótanács örökös az Akadémia vagyona fölött; s annak állásáról az Akadémia évenként kimerítő jelentést tesz.

27. §. Intézkedései különösen kiterjednek:

1. azon hazai pénzintézet megválasztására, mely által az Akadémia bevételei és kiadásait kezelleti, és az ezzel való viszonyai szabályozására;

2. az alapítványi tőkésre s kiadott kölcsönökre, melyekre nézve gondoskodik, hogy a törvények értelmében biztosítottassanak, s kamataik pontosan befolyjanak;

3. az általa választott igazgatóra és ügyészre, kik közvetlenül tőle függenek, s az ő utasítása szerint járnak el.

28. §. Ezek szerint hatáskörébe esnek: az Akadémia pénzt kezelő bank kimutatásainak, az igazgató számadásainak megvizsgálása, az igazgató és ügyész utasítása s eljárásai helybenhagyása, az igazgató által eléje terjesztett évi költségvetés előleges megállapítása, az Akadémia által hozzá áttett gazdasági ügyek tárgyalása; általában az Akadémia pénzügyének intézése.

(Vége köv.)

UJDONSÁGOK.

— Ö Felsége a király — a mint jól értésült körökben beszélük — jövő szombaton vagy vasárnap fog ismét Bécsbe utazni.

— Királynékné Ö Felsége legfőbb védnöksége, és Károlyi Eduárd grófné elnökölte alatt levő pesti első bölcsőde a szegény munkás osztály gyermekei ápolására építetni szándékozik a József- és Ferencz külváros között egy fiók intézetet. Mi ez intézet pártolását a közönség kegyes pártfogásába ajánljuk azon reménnyel: hogy a magyar nép nem lehet idegen a részvét iránt, melyért az erkölcsi és anyagi nyomor enyhítésére munkás kezek esedeznek.

— Az izraelita értekezlet tagjai ma — csütörtökön — in corpore a király ö Felsége által fognak fogadtatni.

— A lajtántuliak deficitjét nem, mint hírleték, új kölcsön, hanem adóreformok által akarják fedezni. Annál jobb

— A magyar országgyűlés összehívására, most újra és pedig illetékes helyen, azt beszélük, hogy ez jövő hó 8-án fogja újból tanácskozásait megkezdeni.

— Az akadémia meg akarta szüntetni kiadványainak azon ingyempéldányait, melyeket eddig a hazai tanítézeteknek szokott küldeni, — de e szándékától — a vallás s oktatás ügyi miniszter egy átirata folytán, még egy ideig elállott.

— Attila sirja keresése miatt Rati-borszky — halicsországi lakos — folyamodott vallás s oktatásügyi miniszterünkhöz, és pedig hogy e sir Przemisl közelében keressék. E folyamodványt a miniszter az akadémiahoz tette át; — kíváncsiak vagyunk, mit mond rá Rómer?

— Kolozsvárott a czepfosok kétségbeestek a föttörvényszéknek Pestre áttételén jajgatván; mi lesz most társadalmi baladásából. Pedig jól jegyzi meg egy ottani lap, Erdély reformja tovább is fog menni s a kormányzék, a világ legdrágább postája, egyszer szintén csak megszűnik. De ne féljenek; ha ennek helyiségét a tervezett egyetem foglalandja el, a számos pezso ö ifjuság több életet viend oda, miut egy pár tisztességes ösz — consiliarius.

— A pestszegedi esatorna ügyében, távirati uton a „Századunk” következő felszólítást vesz: Miután Szabadkán a két nagyobb szálloda is csak mérsékelt számú vendégeket adhat szállást, Szabadka város közönsége pedig a tervezett esatorna ügyében f. e. márczius 4 ére kitűzött gyűlésre megjelenő érdekléteket illően elhelyezni óhajtaná; felkértenek az illető úgybarátok, hogy megjelenésükről, mennyire lehetséges, bezárólag márczius 3-ig alólirottat értesíteni sziveskedjenek. Kelt Szabadkán febr. 25-én. Lénárd Máté, polgármester.

— Schröder Sofia, annak idejében Németország leg híresebb művésznője, kedden reggeli 8 órakor Münchenben meghalt.

— Reisinger János kegyesrendi tag, volt egyetemi tanár, tegnap este hirtelen meghalt.

VEGYES HIREK.

Népszínház. Zait dallamos epirettjének: „A boissy-i boszorkány”, két többi előadása új érdekelt nyert az által, hogy három szerep más kézbe jutott. A boszorkányt Fűrediné énekelte, Croqueferblanc lovagot Szentgyörgyi, Florence hercegnő szerepét pedig Feketéné asszony, kit megjelenésekor a közönség zajos tapsokkal fogadott. Feketéné asszonyság a természetlő szép szinpadai alakkal, csengő erőteljes hanggal van megáldva, s mellet látszik, hogy folytonosan tanul, mivel minden fellépése újabb és újabb haladást tanusít, keddi fellépése is bebizonyította ezt; szépen énekelte, az első felvonás fináléja, a második felvonás kettőse és harmasában különösen volt alkalma szép portamentóját érvényre emelni, a harmadik felvonás fináléjában pedig tiszta staccatoll által hatott; játéka finom elegancia által tűnt ki; öltözéke mint mindig, így most is, kiváló toilleite-izléséről tanuskodott. Egyre azonban figyelmeztetjük Feketéné asszonyságot, hogy t. i. igyekezze elfoglaltságát, mely észrevehető rajta, midőn először lép ki a szinpadra leküzdni. Meg vagyunk azonban győződve, hogy ezen elfoglaltság igen elsimulna, ha Molnár ur e buzgó tehetségnek több alkalmat nyujtana a fellépésre, és hogy ezt Molnár ur nem teszi, annál inkább esodáljuk, mivel tudhatná, hogy ezzel csak a közönségnek tenne kellemes szolgálatot. — Ez óhaj által nemcsak saját véleményünket tolmácsoljuk, hanem a többi lapokét is. — Hogy csak a legtekintélyesebbek egyikét említstünk, a „Zanézeti Lapok” utolsó számában Feketénére vonatkozó sorokat idéztük: „Hetényi A. szerepét jó volna Feketénének adni. Kár, hogy a comité e tehetséget elhanyagolja, kinek a primadonnák közül a legkorrektebb hangalapa van.” — Fűrediné és Szentgyörgyi igyekeztek szerepeiknek megfelelni; a karok jók voltak, a rendezés mint mindig kitűnő; a tánczok is különösen egy harmas igen tetszetek.

